

TÓTH PÁL PÉTER

Öt könyv¹

Bukovszky László: *A Csehszlovákiai Magyar Demokratikus Népi Szövetség és a Mindszenty-per recepciója*, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2016;

Szeghy-Gayer Veronika: *Felvidékből Szlovenszók*, Kalligram Kiadó, 2016;

Gaucsík István: *Az állameszme kritikusa*, Kalligram Kiadó, 2017;

Molnár Imre: *„Gyűlölködés helyett összefogás”*, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2016

Simon Attila – Tóth László: *Kis lépések nagy politikusa*, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2016

A könyvet szerető ember számára öröm a mai nap. Ez alkalommal ugyanis a Pozsonyi Magyar Intézet falai között öt fontos, a felvidéki magyarság legújabb kori történelmével foglalkozó könyv kerül „hivatalosan” az olvasni, az új ismeretek iránt vágyók birtokába. Erre pedig tagadhatatlanul mindannyiunknak nagy szüksége van, hiszen az 1990 előtti világunk nem kedvezett mindazon folyamatok valóságmű feltárásának, amelyet a trianoni tragédiát követően szüleinknek, nagyszüleinknek s még részben önmagunknak is – függetlenül attól, hogy a feldarabolt ország mely részében maradtunk – át kellett élniük, élnünk.

Ünnep tehát ez a mai nap, mert mindennapjaink és jövőnk szempontjából ismernünk kell múltunkat, ismernünk kell azokat a törekvéseket, amelyek a trianoni békeszerződést követően, a megnyomorítás, a kilátástalanság, a „sorstalanság”évei alatt helytállásra, kitartásra, megmaradásra ösztönözte elődeinket. Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy igazán ünneppé válójában csak akkor válik ez a nap, amikor az itt bemutatásra kerülő műveket, a bennük megfogalmazottakat a szó tartalmi, és nem csupán formai vonatkozásában is birtokba veszik, illetve ha a benne foglaltakat új összefüggések feltárására használják majd fel az olvasók. Azt mondom olvasók, igen, de ezt mindjárt ki is kell egészítenem azzal, hogy mivel ezek a művek nemcsak az egykori múlt történelmi olvasmányai, hanem az ismereteknek olyan gazdag halmaza is, amelyet holnap, holnapután az újabb kutatások során már nem lehet figyelmen kívül hagyni. Nem,

1 Elhangzott április 5-én Pozsonyban a kötetek bemutatóján.

mert ha az eredeti történelmi források szempontjából másodlagosak is, megjelenésük pillanatától a korabeli történelmi folyamatok kikerülhetetlen dokumentumaivá váltak. Mindezek mellett, mindezekkel együtt a kötetek szerzői számos olyan összefüggésre hívták fel a figyelmünket, amelynek feltárását igaz, hogy ideig-óráig még el lehet odázni, de a továbbiakban már kikerülni nem lehet.

Minden könyvbemutatónak megvan a maga báj, sajátossága. Ennek a mainak a különlegességét abban tudom megragadni, hogy az öt kötet bemutatására annyi idő áll rendelkezésre, amennyi máskor egy-egy kötetre jut. Ennek a maga módján előnye és hátránya is van. Előnyét a beérett „termés”, az öt kötet gazdagságában, örömeiben tudom megragadni, hiszen ezek a művek is jól tükrözik a felvidéki magyarság körébe tartozó kutatók múltjuk iránti elkötelezettségét s azt, hogy milyen szellemi potenciával rendelkeznek. Hátránya viszont az, hogy a rendelkezésre álló idő szűkösége miatt a könyvek köszöntésére összegyűltek számára a köszöntőt mondók, az egyes könyvek bemutatói részletesen aligha mondhatnak valamit. Pontosabban arra kényszerülnek, hogy a kötetekkel kapcsolatban csak a legfontosabbnak tartott egy-két gondolatot fogalmazzák meg.

Nekem Molnár Imre „*Gyűlölködés helyett összefogás*” című igazán tartalmas könyvének bemutatás „jutott”. S ez öröm és megtiszteltetés számomra. Kérdéses azonban, hogy a könyvel kapcsolatos gondolataimból a rendelkezésemre álló következő 7-10 percben mit is kellene és mit is tudok elmondani.

Mindenekelőtt köszönetemet fejezem ki azért, hogy ezt a könyvet én mutathatom be. A köszönet háttérében pedig ott van az öröm, hogy ezt a könyvet, még akkor is, ha „lét-rejöttében” másnak is jutott némi szerep, Molnár Imre egykori tanítványom kutatói kíváncsiságának, kítartásának, igényességének köszönhetjük. Az ugyanis az, hogy a szerzők között Gyurcsík Iván, Nádor Orsolya és jómagam is szerepelek a könyvet megálmodó és megvalósító Molnár Imre figyelmességét, önzetlen szerkesztői munkáját dicsérik. Feltételezhetően úgy gondolta ugyanis, hogy a nem általa készített Göndöcs László, Sinkó Ferenc interjúiban megfogalmazottak nem hiányozhatnak a kötetből. Nem, mert annak közkincsé tétele, amit tettek az szerves részét képezték a csehszlovákiai magyar értelmiségi és diákmozgalmak két világháború közötti történetének, a benne részt vevők helyállásának. A kötet kapcsán külön is meg kell említenem Bajcsi Ildikó munkáját, hiszen lábjegyzetei sokat segítenek az egykori folyamatok, személyek, és azok törekvéseinek jobb megértésében.

A kötet kilenc interjút tartalmaz. Az interjút adók közül legidősebb (Boross Zsolt 1906-ban született) és a legfiatalabb (Vígh Károly 1918-ban született) között csupán tizenkét év a korkülönbség. Demográfusként azt mondhatom, hogy egy korcsoporthoz tartoznak. Valamennyiüket a Magyar Királyság feldarabolása predesztinálta arra a szerepre, amelyet – szűkebb és tágabb értelemben – népünk történelmébe betöltöttek. Szűkebb értelemben a felvidéki magyarságra, tágabb értelemben pedig a kárpát-medencei magyarság egészére gondolok. Az a tevékenység ugyanis, amit rájuk a történelmi kényszer „kiszabott”, amit vállaltak fontos szerepet játszott annak az állapotnak az oldásában, amely a trianoni békediktátumot követő években, majd évtizedekben nemcsak a Felvidéken élőket, hanem a magyarság egészét jellemezte. Valamennyiük azok közé tartoztak, akik az új helyzetben – kisebb-nagyobb csoportokba szerveződve – az elsők között járultak hozzá a kábultság oldásához, a magyarság önmagára találásához, értékeinek megőrzéséhez, képviseléséhez s mindezek mellett a magyar közösséget szervező, megerősítő vallási, kulturális, művészeti s bizonyos értelemben politikai célkitűzéseket is megvalósítani akaró csoportosulások, mozgalmak létrehozásához.

Joggal vetődhet fel a kérdés: mivel magyarázható, mi a titka annak, hogy a két világháború közötti magyarság körében, tehát nemcsak itt a Felvidéken, hanem a többi egykori országrészekben is gomba módra szaporodtak az ifjúsági és értelmiségi mozgalmak? Ennek feltárása még várat magára. A kötet alapján azt azonban egyértelműen állíthatom, hogy az összeomlás után elsőként a fiatal értelmiségben tudatosult a megváltozott helyzet valósága, melyet abban a formában, ahogyan az például a felvidéki magyarságot is érintette nemcsak nem tudták, hanem nem is akarták elfogadni. S arról sem feledkezhetek meg, hogy mindemellett ők voltak azok, akik a hasonló indíttatású erdélyi, a délvidéki ifjúsági, vallási, kulturális szerveződésekkel együtt, a megmaradt Magyarország bénult kábultságát is oldották.

A fentiekhez kiegészítésképpen talán még hozzá kell tennem annyit, hogy a sors az interjú adókkal éppen úgy, mint kortársaikkal, valamint a felvidéki magyarsággal szemben mostoha volt. Ennek részletezésébe nem mennék bele, csupán megemlítem, hogy a kötetben szereplő kilenc személy közül csupán egynek, Schleicher Lászlónak adatott meg az, hogy ne „idegenben”, még ha az Magyarország volt is, temessék el.

Mit mondhatnék még? Vannak könyvek, amelyek vonzzák az embert, amelyeket meg kell tapogatni. A „*Gyűlölködés helyett összefogás*” című könyvről s az itt bemutatott „társairól” is csak azt mondhatom, hogy azt „akarják”, arra ösztönöznek, hogy kézbe vegyem, hogy belelapozzak, hogy magaménak tudjam mindegyiket. Ezért a könyvek kiadását vállaló kiadóknak jár a köszönet. S mivel a bemutatott könyveket „társaival” együtt említettem, akkor még arról is szólnom kell, hogy ezek a könyvek nem csupán önmagukban értékesek, hanem szervesen illeszkednek ahhoz a hét könyvhöz, amelyek a Fórum Kisebbségkutató Intézet gondozásában Magyarok Szlovákiában sorozat keretében eddig megjelentek.

Végezetül ismételten csak gratulálni tudok Molnár Imrének és mindazoknak, akik részesei voltak a mai napon bemutatásra került művek megszületésének.

Mennydörgés, videó, 4'00", 2004–2005

